

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

Gf. III. 30.338/2015/8. szám

A Debreceni Ítéltábla a Somogyi Ügyvédi Iroda (ügyvédi iroda címe, ügyintéző: dr. Somogyi Orsolya ügyvéd) által képviselt felperes neve (felperes címe) felperesnek - a dr. Gordos Csaba Ügyvédi Iroda (ügyvédi iroda címe, ügyintéző: dr. Gordos Csaba ügyvéd) által képviselt alperes neve (alperes címe, Cg. ...) alperes ellen szerződés hatályosságának megállapítása, kártérítés és egyéb iránt indított perében az Egri Törvényszék 2015. március 4. napján kelt, 2.G.20.214/2013/43. számú ítélete ellen a felperes részéről 45. sorszám alatt előterjesztett - 47. sorszámon kiegészített - fellebbezés alapján lefolytatott másodfokú eljárásban - a 2015. november 10. napján megtartott nyilvános fellebbezési tárgyaláson - meghozta a következő

ítéletet:

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 (tizenöt) napon belül fizessen meg az alperesnek 254 000 (Kettőszázötvennégyezer) Ft másodfokú perköltséget, az államnak - az állami adóhatóság felhívására - 2 500 000 (Kettőmillió-ötszázezer) Ft le nem rótt fellebbezési eljárási illetéket.

Ez ellen az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás:

Az elsőfokú ítéletben megállapított tényállás szerint az alperes, mint bérbeadó és a felperes, mint bérbevevő előbb 2010. augusztus 13-án, 2010. december 31-ig vagy 3 000 köbméter faanyag felaprításáig tartó, majd 2011. január 13-án a 2011. évre szóló, végül 2012. január 13. napján bérleti szerződést kötöttek az alperes tulajdonát képező ... típusú darus gépkocsira szerelt 1 db ... típusú mobil aprítógépre. A bérleti díjat akként határozták meg, hogy a bérleti díj fizetésének alapja az aprítógép tárgy hóban teljesített üzemóráinak száma. A bérleti díj: 15 000 Ft/üzemóra + áfa.

A szerződésben rögzítették, hogy a bérlő az ingóság üzemben tartója, így azt - már az átadástól is - kizárólagosan üzemelteti a saját költségére és kockázatára. Kötelezettséget vállal a rendeltetésszerű és kizárólagos használatra, a folyamatos karbantartási és javítási munkák időbeni elvégzésére, és az üzemképes állapot fenntartására. Az üzemeltetés faanyag aprítására szól.

A szerződés 5. pontja szerint a bérlő az ingóságra elemi kár, töréskár, lopáskár biztosítást és CASCO biztosítást köt a szerződés teljes időtartamára, amelynek költségeit ő viseli.

A szerződések arról nem rendelkeztek, hogy a vagyonbiztosításnak a gép újrapótlási értékének vagy károkori értékének megtérítésére kell irányulnia. A felek arra vonatkozóan

sem állapodtak meg, hogy amennyiben a bérlet dolog totálkárossá válik, a biztosítási összeget melyikük jogosult közvetlenül felvenni a biztosítótól.

A felperes 2011. január 3-án az aprítógépre az ... Biztosító Zrt.-vel új értékre, határozatlan idejű ún. ... Gépbiztosítást kötött két külön záradékkal. A vagyonbiztosítási szerződés biztosítottként mindkét peres felet megjelölte.

2012. augusztus 28-án a bérlet tárgyát képező aprítógép tűz következtében totálkáros lett, és teljesen használhatatlanná vált.

A tűz okát a szakhatóság vizsgálta, és határozatában azt állapította meg, hogy a tűz keletkezésének oka vis maior volt, amelyért a felperest felelősség nem terhelte, és amely az alperesnél ugyanúgy bekövetkezhetett volna.

Az aprítógépet ért kárra tekintettel a biztosító 2012. november végén 105 130 780 Ft biztosítási összeget fizetett ki az alperesnek.

Ezt követően a felek között tárgyalás kezdődött a szerződés folytatásáról. Az alperes a biztosítási összegből új, az előzőtől eltérő típusú aprítógép vásárlását határozta el, amelyet 2013. március 21-én rendelt meg, és részére 2013. nyarán szállítottak le.

Az új aprítógépre vonatkozóan a felperessel bérleti szerződés megkötésétől az alperes elzárkózott, azt a továbbiakban maga üzemeltette.

A felperes 2012. decembertől egy kisebb teljesítményű aprítógépet lízingel, a kapacitás csökkenés miatt a korábbinál kevesebb bevételt tudott realizálni, ezért vállalkozásának a pénzügyi helyzete megrendült.

A felperes az alperes ellen 2013. október 1. napján előterjesztett, utóbb pontosított kereseti kérelmében egyrészt kérte annak megállapítását, hogy az alperessel 2012. január 13-án megkötött bérleti szerződés hatályos.

Kérte továbbá az alperesnek 34 500 000 Ft és annak a középidoőarányos, 2012. november 1-jétől a kifizetésig járó törvényes mértékű késedelmi kamata megfizetésére kötelezését elsődlegesen hibás teljesítéssel okozott kár címén, másodlagosan a Ptk. 4. § (1) bekezdése, és a 205. § (3) bekezdése alapján az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség megszegéséből eredő kártérítés címén, harmadlagosan a Ptk. 6. § (4) bekezdése alapján biztatási kár címén.

Arra az esetre pedig, ha kártérítési igényét a bíróság nem találja alaposnak, 30 000 000 Ft és annak a 2012. novemberétől a kifizetésig járó törvényes mértékű késedelmi kamata megfizetésére a Ptk. 361. § (1) bekezdése alapján kérte kötelezni alperest arra hivatkozva, hogy a tulajdonában volt, de megsemmisült vagyontárgy valóságos kárkori értéke 75 000 000 Ft volt, ugyanakkor a biztosítótól 105 000 000 Ft-ot vett fel, a különbözettel jogalap nélkül gazdagodna.

Az alperes az ellenkérelmében a felperes valamennyi jogalapon előterjesztett kereseti kérelmének elutasítását kérte.

Arra hivatkozott, hogy a bérleti szerződés tárgya egy konkrét - a szerződésben részletesen meghatározott - aprítógép volt, amelynek megsemmisülésével a bérleti szerződés a Ptk. 430. § (2) bekezdése alapján a törvény erejénél fogva megszűnt.

Tagadta a felperesnek azt az állítását, hogy a felek akár a szerződéskötéskor, akár azt követően megállapodtak volna abban, hogy a bérleti jogviszonyt a dolog megsemmisülése esetén is fenntartják a meghatározott ideig.

Álláspontja szerint felperes a megállapítás iránti kereset előterjesztésével valójában azt szeretné elérni, hogy a bíróság pótolja a megszűnt szerződés tárgyát, tehát tartalma szerint a felek közötti szerződés bíróság általi létrehozására, illetőleg módosítására irányul. Erre azonban a Ptk. 241. §-a alapján a jelen esetben nincs lehetőség, különös tekintettel arra, hogy a bérlet tárgyának elpusztulásával a bérleti szerződés a törvény erejénél fogva megszűnt.

A felperes marasztalás iránti kereseti kérelmével szemben pedig azzal védekezett, hogy az adott esetben a bérlet tárgyának elpusztulása, ezáltal a bérleti szerződés megszűnése - a felperes állítása szerint is - egyik félnek sem felróható okból következett be, ezért a bérleti szerződés megszűnése miatt, jogellenesség hiányában, vele szemben a felperes semmiféle kártérítési igényt alappal nem támaszthat.

Védekezése szerint az sem volt jogellenes, hogy a bérlet elpusztult tárgyának helyébe lépő biztosítási összeget nem a felperessel fennállt és megszűnt bérleti jogviszony helyreállítására fordította, mert az alperesnek pótlási kötelezettsége nem volt.

Az alperes vitatta azt is, hogy a felperes jogosult vele szemben a Ptk. 4. § (1) bekezdése, illetőleg 205. § (3) bekezdése, avagy a Ptk. 6. §-a alapján kártérítés követelésére.

Előadása szerint - a felperes állításával szemben - az adott esetben a biztosító nem az új értéket térítette meg számára, így nem értelmezhető, hogy milyen jogcímen tarthatna igényt a felperes bármilyen különbözet megfizetésére.

Álláspontja szerint ezt kizárja a káron szerzés tilalmát kimondó általános polgári jogi jogelv is. Az alperes szerint az adott esetben a jogalap nélküli gazdagodás szabályai alkalmazásának fogalmilag nincs helye.

Az elsőfokú bíróság a bizonyítási eljárás lefolytatását követően meghozott (fellebbezett) ítéletében a keresetet elutasította.

Kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 1 016 000 Ft perköltséget (amiből 216 000 Ft az áfa), az államnak pedig az állami adóhatóság külön felhívására 1 500 000 Ft meg nem fizetett illetéket.

Az ítélet indokolása szerint az elsőfokú bíróság a peres felek közötti szerződéskötés előzményeit, annak folyamatát, a felek szerződéskötéskori szándékát vizsgálva a rendelkezésre álló adatokból arra a következtetésre jutott, hogy a felperes és az alperes között a bérleti szerződés az általuk aláírt okiratba foglalt tartalommal jött létre.

A perben a felperes indítványára kihallgatott dr. J.L., D.I., R.Gy., V.Z., T.J. és U.P. tanúk vallomása alapján sem találta bizonyítottnak az alperesnek, mint bérbeadónak a bérelt dolog elpusztulása esetére fennálló pótlási kötelezettségével kapcsolatos felperesi állításokat.

Az elsőfokú ítélet indokolásában kifejtettek szerint nem vonható le erre való következtetés azokból az egyébként nem vitás tényekből sem, hogy az alperes az aprítógépet pályázat útján szerezte be, amelynek során 5 évig fenntartási kötelezettséget vállalt, és hogy a felek a bérleti szerződést ennek megfelelően legalább 5 évig tervezték fenntartani.

Ilyen módon az, hogy a bérleti jogviszony 5 éven át minden körülmények között fennáll, a felperes olyan egyoldalú feltevése volt, amelyre az alperessel szemben jogot nem alapíthat.

Ügyszintén nem találta az alperes pótlási kötelezettségvállalása bizonyítására alkalmas közvetett bizonyítéknak az elsőfokú bíróság azt a tényt sem, hogy az aprítógép elpusztulása után az alperes a felperest megbízta a biztosítóval való ügyintézésessel.

Ez ugyanis a felperesnek - mint a biztosítási szerződést kötő és az elpusztult vagyontárgyat a bérleti szerződés alapján felelős félnek - már a szerződés alapján is fennálló kötelezettsége volt, annak pedig nincs jelentősége, hogy e kötelezettség elvállalásakor, illetőleg tényleges teljesítésekor a felperes a perbeli jogviszony folytatásának reményében járt el.

Mindezek után az elsőfokú bíróság arra a megállapításra jutott, hogy a peres felek közötti bérleti szerződés - az időközben hatályon kívül helyezett, de a jogviszonyukra még irányadó Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 430. § (2) bekezdése alapján - a bérelt dolog elpusztulása folytán - 2012. augusztus 28-án megszűnt, ezért a hatályosságának megállapítása iránti kereset alaptalan.

Nem találta alaposnak az elsőfokú bíróság a felperesnek az alperessel szembeni kártérítési igényét az általa előterjesztett egyik jogalapon sem.

Az ítélet indokolásában rögzítettek szerint a kártérítési kereset megalapozottságát elsőként a Ptk. 318. §-a és annak utalása folytán a Ptk. 339. § (1) bekezdése szerint vizsgálta azon kereseti tényállítás alapján, miszerint az általa hatályosnak tekintett bérleti szerződést az alperes nem teljesítette, és ezzel összefüggésben felperesnek elmaradt bevételből eredő kára keletkezett, amelynek megtérítésére az alperes köteles.

Az elsőfokú bíróság jogi álláspontja szerint a bérleti szerződés 2012. augusztus 28-án megszűnt, az alperes azt későbbi magatartásával fogalmilag nem szeghette meg, így ebből eredő kártérítési felelősség nem terheli.

(Megjegyezte az elsőfokú bíróság, hogy a 2012. őszi időszakban keletkezett károkért a felperessel szemben az alperes jogellenesség, valamint okozati összefüggés hiányában akkor sem felelne, ha a pótlási kötelezettsége megállapítható lenne.)

A felperes kártérítési keresetét az elsőfokú bíróság a továbbiakban a Ptk. 4. § (1) bekezdésében és a 205. § (3) bekezdésében írtak alapján sem találta megalapozottnak.

Ítéletének ezzel kapcsolatos indokainál rögzítette, hogy az alperes részéről az együttműködési kötelezettség megszegését a felperes egyrésztől amiatt kérte megállapítani, mert a szerződéskötést megelőzően téves tájékoztatást adott arra vonatkozóan, hogy a bérlet kapcsolódik a gép beszerzésének előzményeül szolgáló pályázathoz és az abban meghatározott fenntartási időhöz. Másrészt az alperes az együttműködési kötelezettséget azzal is megszegte, hogy az új gép megvásárlását követően haladéktalanul nem állította helyre a jogviszonyt.

Ami az első sérelmezett magatartást illeti, az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az alperest külön tájékoztatási kötelezettség nem terhelte a szerződés megkötésekor, vagy azt megelőzően arra vonatkozóan, hogy a bérlemény megsemmisülése esetén a szerződést megszűntnek fogja tekinteni.

Nem volt tőle elvárható az sem, hogy utóbb külön megállapodás hiányában önként, a felperes érdekében eltérjen a jogszabályi rendelkezésektől.

Azt pedig, hogy az alperes a szerződést megszűntnek tekintette, az elsőfokú bíróság jogszabálynak megfelelő magatartásként értékelte, megállapítva, hogy így az nem ütközik a jóhiszeműség és tisztesség követelményébe. Kiemelte, hogy a perbeli esetben a

szerződéskötést sem jogszabály, sem előszerződés nem teszi kötelezővé, ezért a felek magán autonómiájában marad annak eldöntése, hogy kívánnak-e egymással szerződést kötni. A szerződéskötési szabadság aránytalan korlátja lenne, ha az alperest - saját érdekeivel ellentétesen - szerződéskötésre lehetne kényszeríteni csupán az együttműködési kötelezettség jegyében.

Megjegyezte az elsőfokú bíróság, hogy a fentieken túl éppen a felperes szegte volna meg az őt is terhelő együttműködési kötelezettséget abban az esetben, amennyiben - az utólagos hivatkozásának megfelelően - a kár ügyintézésben nem vesz részt, vagy a biztosítási összeget visszatartja.

A felperes kártérítési keresetét a Ptk. 6. §-ára alapítottan az elsőfokú bíróság abból kiindulva bírálta el, miszerint e törvényhely alapján az alperes marasztalását arra hivatkozással kérte, hogy a bérlemény elpusztulását követően az alperes szándékosan, a biztosítási ügyintézés gördülékeny intézése érdekében azt a látszatot keltette, hogy a köztük létrejött jogviszony fennmaradt. Ezzel a magatartásával ösztönözte a felperest, hogy az új gép beszerzéséig terjedő időszakot átmenetinek tekintse, és ennek megfelelően próbálja harmadik személyekkel szemben vállalt kötelezettségeit teljesíteni, ami olyan mértékű többletkiadással járt, amelynek folytán pénzügyi helyzete megrendült, hosszú távú megoldást ezért már nem tudott finanszírozni.

A Ptk. 6. §-ának ismertetését követően azt vizsgálta, hogy az ott írt négy konjunktív törvényi feltétel mindegyikének fennállása az adott esetben megállapítható-e.

Ennek eredményeként nem találta megállapíthatónak, hogy az irányadó tényállás alapján az alperes olyan szándékos magatartást tanúsított volna, amely alapul szolgálhat a Ptk. 6. §-a szerinti kártérítési felelősségének megállapítására.

Az, hogy az alperes elfogadta a felperes biztosítási ügyintézésben való közreműködését azért nem minősíthető a Ptk. 6. §-a szerinti kártérítési felelősségét megállapító utaló magatartásnak, mert felperesnek a biztosítási szerződés teljesítése érdekében való eljárása a bérleti szerződésben vállalt kötelezettség is volt, így annak teljesítése az alperes magatartásától független körülmény.

A biztatási kár megítéléséhez szükséges további törvényi feltételek közül az ok-okozati összefüggés meglétét sem találta igazoltnak az elsőfokú bíróság.

Indokolása szerint az, hogy alperesnek a gépet feltétlenül pótolnia kell, a felperes számára a jogviszony folytatásával volt egyenértékű, amire pedig az általa ismert körülményekből saját maga vont le következtetést, anélkül, hogy erre az alperes magatartása alapos okot adott volna. Ez a feltevése azonban így nem az alperes magatartásának következménye, a felperes szubjektuma - a bérlet folytatására irányuló vágya, reménye - pedig a biztatási kár szempontjából a saját kockázata körébe tartozó körülmény.

Rámutatott a bíróság arra is, hogy a rendelkezésre álló adatokból nem volt egyértelműen az alperes magatartásával okozati összefüggésbe hozható az, hogy a felperes csak kisebb kapacitású aprítógépet bérelt. De egyébként is, ha ez megállapítható lett volna, a felperes annak tudatában, hogy az átmeneti időszak több hónapig, vagy egy évig eltarthat, saját kockázatára cselekedett, amikor - noha már 2012. őszén arra lehetősége lett volna - nem intézkedett azonnal egy másik gép bérlete iránt.

Megalapozatlannak ítélte az elsőfokú bíróság felperesnek a jogalap nélküli gazdagodás visszatérítése iránti igényként, a Ptk. 361. § (1) bekezdése alapján előterjesztett keresetét is.

Az elsőfokú bíróságnak az volt a jogi álláspontja, hogy a Ptk. 548. §-ában rögzített, a vagyontárgy megóvásában való érdekeltség feltételéből az is következik, hogy a szerződő fél csak az érdekeltsége erejéig lehet biztosított. Ezért a felperes biztosítási érdeke a perbeli vagyontárgy biztosítási szerződés vonatkozásában csak annyiban releváns, amennyiben a dologban bekövetkezett kárt viselni köteles. A biztosító helytállási kötelezettsége ugyanis nem terjed, nem terjedhet ki a gép elpusztulásából származó, de a biztosított egyéb vagyonában bekövetkezett értékcsökkenés megtérítésére. Az aprítógép leégése folytán bekövetkezett másra nem hárítható kárért pedig a felperes a bérleti szerződés alapján az alperessel, mint tulajdonossal szemben helytállni tartozott - ennek teljesítését szolgálta a biztosítási szerződés.

Tekintettel arra, hogy a biztosítási összeg a dologban bekövetkezett kár ellentételezéséhez - a perbeli esetben egy új gép beszerzéséhez - nyújt fedezetet, nem pedig a felperes termelésben való akadályozottsága folytán beállott kárának a megtérítésére szolgál, közvetlen biztosítási érdek hiányában a biztosítási összegből a felperes nem részesülhet.

Amiatt pedig, hogy a felek a bérleti szerződésben nem kötötték ki, hogy milyen értékre kell a felperesnek biztosítást kötnie, az alperes a szerződési pozíciójánál fogva, a biztosítási szerződés kedvezményeseként jutott a biztosítási összeghez, jogalap nélkül vagyoni előnyre nem tett szert.

Mindezek alapján az elsőfokú bíróság a felperesnek az alperessel szemben a jogalap nélküli gazdagodás visszatérítése iránti kereseti követelését sem találta teljesíthetőnek, megjegyezve azonban, hogy ez nem zárja ki, hogy a felperes - az ehhez szükséges tények bizonyítottasága esetén - a biztosítási díj-többletet követelje. Ilyen kereseti kérelem azonban e perben nem volt, ezért erről a bíróság nem dönthetett.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a felperes terjesztett elő fellebbezést.

Fellebbezésében kérte az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását akként, hogy az ítélet tábla közbenső ítélettel az alperes helytállási kötelezettségét állapítsa meg, az összecszerűség körében pedig az elsőfokú bíróságot új eljárás keretében - a teljeskörű bizonyítási eljárás lefolytatása mellett - új ítélet meghozatalára kötelezze.

Perorvoslati kérelmét összefoglalóan azzal indokolta, hogy az elsőfokú bíróság a tényállást nem a Pp. 206. § (1) bekezdése szerint, hanem egyes bizonyítékokat kiragadva és csak azokat értékelve (ezáltal eljárási szabálysértéssel) állapította meg, egyes ténymegállapításai pedig iratellenesek.

Sérelmezte, hogy a tényállás megállapítása során az elsőfokú bíróság okirati bizonyítékként csupán a felek közötti bérleti szerződést értékelte, figyelmen kívül hagyta azonban a felek közötti e-mail levelezést és a vagyontárgy biztosítási szerződést, ami pedig a megállapodásuk része volt. Ezáltal figyelmen kívül hagyta azt az említett okiratokkal bizonyított és - az elsőfokú ítélet indokolásában felsorolt - tanúvallomásokkal is alátámasztott azokat a tényeket, miszerint az alperes és a felperes között egy már korábban létrejött, hosszú távú szoros együttműködés keretében került sor a gépbérleti szerződés megkötésére, amely gazdasági együttműködés lényege az volt, hogy az alperes aprítási üzletágát az alperes

aprítógépére és a felperes infrastruktúrájára alapozták. A döntési folyamatokban a felperes aktívan közreműködött, ami szintén szoros, hosszú távú együttműködésre utal.

Mindezekből pedig okszerű következtetés lett volna levonható arra, hogy a peres felek a perbeli bérleti szerződés megkötésével a gazdasági együttműködésük keretében valójában (a korábbiakhoz hasonlóan) a többi szerződéssel összefüggő, keretszerződést kötöttek, amiből pedig egyértelműen lehet következtetni arra, hogy a felek szerződéskori akarata az aprítógép totálkára esetén az aprítógép pótlása mellett a szerződéses jogviszony fenntartása volt.

Az elsőfokú bíróság azonban - a fenti bizonyítékok sorából kiragadva - csak a bérleti szerződést értékelte, és ezért jutott arra a téves következtetésre, hogy a peres felek között nem volt megállapodás a perbeli aprítógépet illetően az alperes pótlási kötelezettségére.

Ezzel szemben a bérleti szerződést az egyéb bizonyítékokkal együtt értékelve azt lehetett, kellett volna megállapítani, hogy a bérleti szerződés egy hosszú távú együttműködés része volt, amely alapján keletkezett szerződéses jogviszonyt nem lehet külön választani a felek együttműködésén alapuló közös gazdasági tevékenységétől, mivel a bérleti szerződés is ennek a rendszernek a részét képezte.

Ebben a szerződéses rendszerben pedig az alperes alapvető kötelezettsége az aprítógép szolgáltatása volt, amelynek továbbra is eleget kell tennie attól függetlenül, hogy a bérleti szerződésben erről a felek konkrétan nem rendelkeztek.

A fellebbezés szerint az elsőfokú bíróság a jogvita elbírálásánál tévesen alkalmazta a Ptk. ide vonatkozó szabályait is.

A Ptk. 207. § (1) bekezdése alapján ugyanis, ha a szerződés tartalma vitás, a felek szerződéskötéskori akarátát kell vizsgálni.

Az elsőfokú bíróság az előbbieken túl tévesen értékelte az alperesnek azt a perben tett nyilatkozatát, miszerint már nem akarja folytatni a szerződéses jogviszonyt. A szerződéskötéskori magatartása és nyilatkozatai azonban nem ezt tükrözik, amit bizonyít az alperes munkavállalóinak a perben tett ennek ellentmondó tanúvallomása is.

Az elsőfokú bíróság a perbeli tanúvallomásokat is eljárási szabálysértéssel, tévesen értékelte. Figyelmelen hagyta ugyanis az egyes tanúk korabeli nyilatkozatai és a perben tett vallomásaik között egyes pontokon fellelhető ellentmondásokat. A tanúvallomásokat tévesen fogadta el az okiratokból megállapítható azzal a ténnyel szemben, hogy a pályázati szerződés alapján vagy pótlási, vagy visszatérítési kötelezettsége volt az alperesnek, és az alperesnek a felperes által vitatott azt az állítását, hogy a támogatás visszafizetése nem kötelezettség, hanem opció volt a számára és erről csak később született döntés.

Sérelmezte azt is, hogy az elsőfokú bíróság ezzel kapcsolatban indokolás nélkül nem tett eleget annak az ellenbizonyítási indítványának, hogy szerezze be a N. F. A. erre vonatkozó dokumentumait.

A felperes további fellebbezési okfejtésének lényege szerint az alperes pótlási kötelezettsége, mint szerződéses kötelezettség megállapítása körében elkövetett fenti eljárási és anyagi jogi jogszabálysértések miatt jutott az elsőfokú bíróság arra a téves jogi következtetésre is, hogy az alperes részéről jogellenes magatartás, valamint ok-okozati összefüggés hiánya miatt sem alapos felperesnek a szerződésszegésre alapított kártérítési igénye, és ezért elutasította azt.

Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság nem állapíthatta volna meg tényként, miszerint a gép pótlásáig tartó idő túlságosan hosszú volt ahhoz, hogy a felperes ez idő alatt bekövetkezett kapacitás csökkenésből eredő kiesése pótolható lett volna, mert az alperes

ezt nem bizonyította, erre vonatkozó bizonyítást a bíróság nem folytatott le, a perbeli nyilatkozatok pedig ennek ellentmondanak.

A felek között létrejött szerződéses rendszerben, amelynek részét képezte a perbeli bérleti szerződés is, az alperes alapvető szerződési kötelezettségét nem teljesítette - de legalábbis együttműködési kötelezettségét megszegte - azzal, hogy nem biztosította a felperes számára a biztosítási összegből pótoló aprítógép használatát.

A felperes ugyanis emiatt - tehát ezzel okozati összefüggésben - nem tudta teljesíteni azokat a saját szerződési kötelezettségeit, amelyeket a gép kihasználtsága és kapacitásának lekötése érdekében kötött.

A felperes a fellebbezésében teljességgel értelmezhetetlennek (és már az elfogultságot súrolónak) minősítette az elsőfokú bíróságnak azt a megállapítását, amely szerint az alperes a kapcsolódó szerződésekre tekintet nélkül jogosult volt a bérleti szerződéses jogviszonyt a gép pótlása nélkül is megszakítani.

Téves továbbá az elsőfokú bíróságnak az az álláspontja is, hogy csak a nyereségkiesés érvényesíthető kárként. A megfelelő bevétel ugyanis a fix költségeket is fedezi, amelyek bevétel hiányában a korábbi nyereséget csökkentik, ezért vagyonsökkenést okoznak. A jogszabály pedig a károsult számára a vagyonsökkenés megtérítését írja elő.

A fellebbezés szerint megalapozatlanul utasította el az elsőfokú bíróság az alperessel szembeni kártérítési követelésének biztatási kárként való megtérítése iránti kereseti kérelmét azzal az indokkal, hogy az alperesi magatartás nem volt olyan határozott, amely megfelelt volna a Ptk. 6. §-ában írt feltételnek, illetve hiányzott az ok-okozati összefüggés.

Az elsőfokú bíróság tévesen és kiragadottan értékelte a bizonyítékokat ebben a körben is. Hangsúlyozta, hogy az adott ügyben egy meglévő jogviszony volt az alapja a biztatási kárnak, amelynek fennálltát, illetve megszűntét mind a két fél másképpen értelmezte. Ilyen esetben a szándékos és határozott magatartása az alperesnek éppen az volt, hogy a szerződéses jogviszony fennálltát hitette el a felperessel, vagyis abban a hitben tartotta, hogy a bérleti szerződés „keret” szerződés és a gép pótlásával a jogviszony hatályban maradt. Ezért a jelen esetben éppen a hallgatás, illetőleg a terelés az a határozott alperesi magatartás, amely a felperes számára megtévesztő volt, különös tekintettel a felek között nem vitatottan fennálló közös beruházásra és együttműködésre.

Az pedig, hogy a felperes az alperes e magatartása miatt az együttműködés keretében nagyobb arányban indokoltan költekezett, a Legfelsőbb Bíróság GK 14. számú állásfoglalása szerint megalapozza az alperesnek a biztatási kár megtérítésére való kötelezését.

E körben a felperes a fellebbezésében azt is kifejtette: az elsőfokú bíróság az ok-okozati összefüggés hiányát abból a tényből vezeti le, hogy a felperes tisztában volt azzal, hogy a bérleti szerződés megszűnt, és nem teljes bizonyossággal veheti igénybe az esetlegesen pótlásra kerülő gépet. A bíróságnak ez a ténybeli következtetése azonban egyrészt irratellenes, másrészt téves, irracionális.

A bíróság minden bizonyíték nélkül fogadta el tényként, hogy az alperes valóban reális opcióként megfontolta a pályázati pénz visszafizetését, holott erre vonatkozóan semmilyen okiratot, jegyzőkönyvet, a felettes szervével folytatott levelezést nem csatolt. Ezzel szemben - annak ellenére, hogy erre vonatkozóan okiratot is csatolt, levezette annak kivitelezhetőségét és gazdasági racionalitását - nem fogadta el a felperes azon állítását,

hogy nagyobb kapacitású gép lízingelését vállalta volna, ha nem átmeneti időszakban gondolkodik.

Az elsőfokú ítélet egyáltalán nem tartalmazza azoknak a felperesi bizonyítékoknak az értékelését, amelyekkel felperes azt az állítását kívánta igazolni, hogy a nagyobb kapacitású gép lízingjét meg tudta volna oldani eszközeinek átcsoportosításával (visszlízinggel), amit egyébként meg is tett, amikor az átmenet időszakára bérelt gépet kénytelen volt lízingelni.

A felperesi fellebbezés szerint teljesen iratellenes és önmagának ellentmondó „a jogalap nélküli gazdagodás tárgyában, a biztosítási összegről való jogosultság kérdésében hozott elsőfokú döntés” is.

Sérrelmezte a felperes, hogy az elsőfokú bíróság e kereseti kérelem elbírálásánál is kizárólag a felperes hátrányára értékelte azt a nem vitás tényt, hogy a felek a szerződésükben kifejezetten (explicit módon) nem rendelkeztek arról, hogy a felperes által, de mindkét peres fél javára kötött biztosítási szerződés alapján a biztosító által fizetett összeg kit, milyen arányban illet meg, és az ebből eredő bizonytalansági tényezőket.

Indokolatlanul figyelmen kívül hagyta az elsőfokú bíróság azt a felperesi érvelést, amely szerint az alperes sem jogszabály, sem szerződés alapján nem jogosult magasabb biztosítási összegre, mint a leégett gép kárkori értéke. Ebből pedig egyenesen következik, hogy a perbeli aprítógép kárkori értékét meghaladó biztosítási összeg bevételezésével az alperes jogalap nélkül gazdagodik.

A fellebbezés állítása szerint iratellenes az a bírósági megállapítás, hogy a biztosítási szerződés a felperes bérleti szerződésén alapuló kárveszélyre vonatkozó kötelezettségének biztosítására szolgált. Ezzel szemben a felek egybehangzóan adták elő, hogy a biztosítási szerződés arra szolgált, hogy a folyamatos üzemeltetést biztosítsa, azaz ha bármi történik, akkor azonnal javítható, pótolható legyen a gép.

Mindezekből következően megalapozatlan és téves az elsőfokú bíróságnak az a megállapítása, hogy közvetlen biztosítási érdek hiányában a felperes a biztosítási összegre részben sem jogosult. Ennek önmagában ellentmond az is, hogy a felperes biztosított volt, ennél fogva a biztosítási szerződés alapján jogosult a biztosítási összegre. Ezt az adott esetben sem jogszabály, sem a peres felek szerződése nem zárja ki.

Iratellenes az elsőfokú bíróságnak az a megállapítása is, ami arra vonatkozik, hogy mindkét fél viselte a gép tűzkárából eredő hátrányokat, mert az alperes is elesett a bérleti díjtól.

Az alperes ugyanis a felperessel egyezően nyilatkozta azt, hogy a bérleti díj megegyezett az értékcsökkenéssel, amiből egyenesen következik: amikor az alperes az új értékhez igazodó biztosítási összeget átvette, akkor a kárkori értéket, plusz az értékcsökkenést kapta meg, ami az elmaradt bérleti díj többszöröse volt.

A felperes az elsőfokú eljárás során összegszerűen is levezette, hogy a káreseményben az alperes milyen vagyontöbbletbe jutott.

Az alperes a fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását, és a felperes másodfokú perköltségében marasztalását kérte azzal, hogy a perköltségként megítélendő ügyvédi munkadíjat az elsőfokú perköltség 50 %-ában kérte megállapítani.

A fellebbezési ellenkérelme kiegészített indokolásában arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, és abból helyes következtetéseket vont le. Előadása szerint a felperes a fellebbezésében elhallgatta, hogy a perbeli aprítógépen kívül más eszközöket is bérelt az alperestől, illetve, hogy amikor az aprítógép leégett, a felperesnek különböző jogcímenek több mint 10 millió forint tartozása állt fenn az alperessel szemben. A felperes az együttműködési kötelezettség megszegését róta az alperes terhére, holott a szerződés szerinti fizetési és egyéb kötelezettségeinek ő nem tett eleget. A perben is többször elhangzott, hogy a megszűnt bérleti szerződés után, új bérleti szerződés megkötésére akkor kerülhetett volna sor, ha a felperes kifizeti a tartozását, vagy legalább hitelt érdemlő tervvel áll elő annak kiegyenlítésére.

Csatolta az ...-i Járásbíróságnak - a jelen perben hozott elsőfokú ítélet után keletkezett - 19.P. .../2014/10. számú ítéletét, és az ...-i Törvényszék azt helybenhagyó 2.Pf. .../2015/5. számú ítéletét, amelyben a jelen per felperesét az alperes javára pótkocsi bérleti szerződés alapján csaknem 20 000 000 Ft megfizetésére kötelezték, amely kötelezettség teljesítésének kikényszerítésére az alperes végrehajtást kért a felperes ellen.

Az alperes hivatkozott arra is, hogy azért nem maga kötött a perbeli aprítógépre biztosítási szerződést, mert a felperes kijelentette, hogy ő csak a saját alkuszában bíz. A káresemény bekövetkezése után azonban a felperes akadályozta az alperest abban, hogy a biztosítási ügyintézés el tudja indítani, azt ő maga kívánta intézni, és cserébe ellenszolgáltatást várt, amit az alperes nem fogadott el. Az egyezségi ajánlata is azért volt elfogadhatatlan, mert több 10 millió Ft-os tartozás elengedését igényelte volna.

Az ítélet tábla a fellebbezési kérelemben foglaltakra figyelemmel teljes terjedelmében bírálta felül az elsőfokú bíróság ítéletét, mert annak a Pp. 228. § (4) bekezdése szerint első fokon jogerőre emelkedett rendelkezése nem volt.

A felperes fellebbezése az alábbiak szerint nem alapos.

Az ítélet tábla - a fellebbezés alapján és hivatalból is - elsőként vizsgálva, azt állapította meg, hogy az elsőfokú bíróság nem követett el olyan eljárási szabálysértést, amely miatt ítéletének a Pp. 252. § (2) bekezdése alapján történő hatályon kívül helyezése szükséges.

Az elsőfokú bíróság az ítélete indoklásában helyesen rögzítette a felperes kereseti kérelmeit, ezáltal helytállóan határozta meg az érdemi döntést igénylő perbeli jogvita kereteit.

A fellebbezés tükrében azonban az ítélet tábla az elsőfokú ítélet indoklásának a pontosítását, illetve kiegészítését tartja szükségesnek az alábbiak szerint.

A felperes a keresetlevelében - a Pp. 3. § (2) bekezdés első mondata szerint értelmezve - jól körülhatárolhatóan négy határozott kérelmet terjesztett elő.

I. Kérte, hogy a bíróság állapítsa meg: az alperessel 2012. január 13-án kötött bérleti szerződés hatályos (első kereseti kérelem).

II. Kérte, hogy a bíróság „egészítse ki a szerződés szövegét azzal a kitételrel, hogy a bérbeadó és a bérlő köteles a vagyonbiztosítási szerződés alapján kézhez vett biztosítási összegből a sérült illetve totálkáros bérleményt haladéktalanul helyreállítani illetve pótolni” (második kereseti kérelem).

III. Kérte, hogy a bíróság az alperest kötelezze kártérítésként 34 500 000 Ft tőke és annak 2012. 11.01-től a késedelmi kamatai megfizetésére, akként, hogy

1.) elsősorban a Ptk. 318. §-a alapján, az alperes együttműködési kötelezettség [Ptk. 4. § (1), 277. § (4) bekezdése] megszegésével elkövetett szerződésszegése miatt;

2.) másodsorban a Ptk. 6 §-a alapján biztatási kárként (harmadik kereseti kérelem);

IV. Arra az esetre, ha a bíróság a megállapítási keresetének nem adna helyt (9. sorszámú előkészítő irat 2. oldal), kérte, hogy kötelezze az alperest 30 000 000 Ft megfizetésére, a Ptk. 361. § (1) bekezdése alapján. (negyedik kereseti kérelem).

Nem volt eljárásjogi akadálya annak, hogy a felperes a negyedik kereseti kérelmét úgy terjessze elő, hogy a bíróság azt csak abban az esetben bírálja el, ha az első (és a második), a megállapítási (és a jogalakítási) kereseti kérelmét akként bírálná el, hogy a szerződés hatályban létét nem állapítaná meg, és nem is egészítené ki a felek szerződését a felperes által kért tartalommal.

Így a felperes kereseti kérelmei közül az első-második (egymással valóságos tárgyi keresethalmazatban álló) és a negyedik kereseti kérelmek a harmadikkal valóságos, az első-második a negyedikkel látszólagos tárgyi keresethalmazatot alkotó vagylagos kereseti kérelmek.

Látszólagos tárgyi keresethalmazat keletkezik ugyanis akkor, ha a felperes több egymást kölcsönösen kizáró kereseti kérelmet terjeszt elő, amelyek a vagylagosság vagy az eshetőlegesség viszonyában állnak egymással. A vagylagos kereseti kérelmek mögött valójában nem több, hanem mindig egy anyagi jogi igény áll, és a felperes az eshetőleges kereseti kérelmek esetén is csak egy igényt érvényesít.

Mindezekre tekintettel az elsőfokú bíróság helytállóan indult ki abból, hogy a felperes által megjelölt sorrendben volt köteles az egyes igények vizsgálatára, és a sorrendben hátrébb álló igény csak az azt megelőző igény elutasítása esetén vált elbíráhatóvá.

A felperes a fellebbezésében alaptalanul támadta az elsőfokú bíróság érdemi döntését arra hivatkozva, hogy az a tényállás eljárási szabálysértésekkel történt megállapítása - és ebből adódóan téves jogi következtetések levonása - miatt valamennyi kereseti kérelmét illetően megalapozatlan.

A bírói gyakorlat szerint az ítélet akkor tekinthető megalapozatlannak, ha a bíróság a perbevitelt jogvita eldöntéséhez szükséges és a felek által felajánlott bizonyítást nem folytatta le, és emiatt a tényállás - a releváns tények tekintetében - hiányos.

Az ítéletábra arra a meggyőződésre jutott, hogy az elsőfokú bíróság a felperes által a kereseti kérelmeiben felvetett jogkérdések megválaszolásához a fellebbezésben állított eljárási szabálysértések nélkül, a szükséges bizonyítást lefolytatva, a tényállást - valamennyi kereseti kérelem vonatkozásában - teljeskörűen feltárta, és a jelentős tényeket illetően helyesen állapította meg.

Az ítéletábra az elsőfokú ítéletben megállapított tényállást csupán a fellebbezésben felhozottak miatt egészíti ki a felterjesztett iratok alapján az alábbiakkal.

A felperes a 2013. január 4-én kelt ügyvédi levelében (2.P. .../2013/9/F/2.) - arra hivatkozva, hogy a felek közötti bérleti szerződés az aprítógép megsemmisülésével nem szűnt meg, mert a biztosítási összeg a megsemmisült vagyontárgy helyébe lépett - felhívta

az alperest, hogy a határozott idejű bérleti szerződés alapján a biztosítási összegből a munkagépet haladéktalanul pótolja. Arra az esetre, ha erre nem kerül sor, kilátásba helyezte, hogy a szerződésszegésből eredő őt ért kárt járulékaival együtt az alperessel szemben érvényesíteni fogja.

Az ugyanezen a napon keltezett másik iratában (9/F/3.) pedig arra az esetre, ha az alperes a bérleti szerződést megszüntnek tekinti, az alperes felé az alábbi igénybejelentést tette:

- 30 000 000 Ft-ot fizessen meg a megsemmisült vagyontárgy újkori értéke alapján kifizetett 105 000 000 Ft biztosítási összeg és a munkagép káresemény időpontjában valós 75 000 000 Ft értékének különbözeteként,
- 9 500 000 Ft-ot fizessen meg a kár ügyintézésével és a maradvány szállítással, valamint tárolással kapcsolatos költségei megtérítéseként,
- 24 000 000 Ft-ot fizessen meg a káresemény és a 2013. januári egyeztetés közötti 4 hónapra számított jövedelemvesztesége miatt,
- 2 000 000 Ft-ot fizessen meg kártérítésként azért, mert a bérelt ingóság megsemmisülése, és az új szerződés megkötésétől való alperesi elzárkózás bejelentése közötti időszakra eső bérleti díjak megfizetéséből eredően ilyen összegű plusz költséget okozott.

A felperes felajánlotta: peren kívüli egyezség esetén a fenti követeléseit teljes kielégítéseképpen 47 000 000 Ft megfizetését elfogadja.

Az alperes a 2013. február 8-án kelt válaszlevelében (2.P. .../2013/9/F/4.) felperes bejelentett igényeinek teljesítését elutasította.

Arra hivatkozott, hogy a bérlet tárgyának elpusztulásával a bérleti szerződés megszűnt, bérbeadóként pedig akkor sem köteles arra, hogy másik dolgot adjon a felperesnek, ha esetleg a dolog elpusztulásáért őt terhelne a felelősség, amiről szó sincs.

A fizetési felhívással szemben (mások mellett) hivatkozott arra is, hogy a bérleti szerződés alapján a felperesnek, mint bérlőnek van fizetési kötelezettsége az alperes javára. A káresemény időpontjában - az általa készített táblázatban közölt részletes kimutatás szerint -14 179 435 Ft tartozása (ebből bérleti díj: 6 305 106 Ft) állt fenn, amelyből ekkor lejárt 8 419 254 Ft (ebből bérleti díj: 4 572 826 Ft).

A felperes a 2013. május 22-én kelt ügyvédi levélben kárigény bejelentését akként pontosította, hogy mivel a káresemény idején állandó szerződése voltak, amelyeket nem tudott teljesíteni, az számára 2012. szeptember, október, november hónapra 34 500 000 Ft, ezt követően folyamatosan havi 22 500 000 Ft bevétel kiesést okozott.

A jogvita peren kívüli egyezséggel történő lezárása érdekében 30 000 000 Ft tőke, annak a biztosító kifizetésétől számított a Ptk. 301/A. §-a szerinti késedelmi kamata, és ügyvédi költsége megfizetésére tett az alperesnek egyezségi ajánlatot, eredménytelenül.

Az így kiegészített tényállás alapján is az elsőfokú bíróság helyes következtetést vont le a felperes kereseti kérelmeinek megalapozatlanságára.

Az ítélet tábla túlnyomórészt egyetértett a helyes érdemi döntés jogi indokaival is, amelyek kiegészítése, illetve pontosítása a fellebbezésben felhozottak miatt szükséges.

A felperes elsőként előterjesztett, azon kereseti kérelmének elbírálásánál, hogy a bíróság állapítsa meg a 2012.01.13-án létrejött bérleti szerződés hatályosságát, abból kellett kiindulni, hogy a Pp. 123. § alapján megállapításra irányuló egyéb kereseti kérelemnek akkor van helye, ha a kért megállapítás a felperes jogainak az alperessel szemben való megóvása végett szükséges és a jogviszony természeténél fogva, vagy a kötelezettség lejártának hiányában, vagy valamely más okból teljesítést nem követelhet.

A Kúria (Legfelsőbb Bíróság) - a Kúria határozatainak adatbázisában közzétett - Pfv.VII. .../2011/3. számú felülvizsgálati határozatában kifejtette, hogy a Pp. 123. §-a alapján indítható, megállapításra irányuló kereset annak tisztázására is irányulhat, hogy a felek között létezik-e a vitatott jogviszony. Ilyenkor is vizsgálni kell azonban, hogy fennáll-e a megállapításra irányuló keresetindításnak a két jogszabályi feltétele, vagyis a felperes jogvédelmének szükségessége az alperessel szemben, és a teljesítés követelésének kizártsága.

Mivel a jelen esetben a felperes a keresetében a peres felek között a 2012. január 3. napján nem vitásan létrejött bérleti szerződés alapján keletkezett, konkrét jogviszony fennállásának megállapítását amiatt kérte, hogy az alperes azt megszüntnek tekinti, és az alperes a perben tett nyilatkozataiban ezt megerősítette, megállapítható az, hogy a felperesnek a jogvédelemre azért van szüksége, mert addig nem követelhet az alperestől teljesítést, amíg a szerződés fennállta (hatályossága) megállapításra nem kerül.

Ha felperes és az alperes között a bérleti szerződés fennállta (hatályossága) megállapításra kerül, a szerződés alapján - a Ptk. 198. § (2) bekezdése szerint - a felperes az alperes marasztalását kérheti. Ez a marasztalás értelemszerűen nem irányulhat az eredetileg a szerződés tárgyát képező aprítógép birtoklásához és használatához való jog szolgáltatására, mert az nem vitásan megsemmisült. A felperes célja nem is ez, hanem az volt, hogy az alperes a szerződés megsemmisült tárgya helyébe lépő biztosítási összegben vásárolt új aprítógépet adja a birtokába és használatába, az eredeti feltételekkel.

A felperes jelen megállapítási keresetével valójában e követelése jogalapját kívánja megteremteni. A jogalap megállapítása érdekében azonban önálló per nem indítható, hiszen ilyen esetben a kereset marasztalásra is irányulhat.

A felperes megállapítási keresetét tehát már önmagában, a Pp. 123. §-ában meghatározott konjunktív feltételek fennállásának hiánya miatt el kellett (volna) utasítani.

Az elsőfokú bíróság eltérő jogi álláspontja miatt érdemben bírálta el a szerződés hatályosságának megállapítása iránti keresetet, és a fellebbezés is ebben a körben támadta az elsőfokú ítéletet, ezért az ítéletábra a fellebbezés ezzel kapcsolatos hivatkozásaira megjegyzi a következőket.

Az ítéletábra megállapítása szerint az elsőfokú bíróság a megállapítás iránti kereseti kérelem tárgyában a jogvita elbírálásához szükséges, releváns tényeket illetően a tényállást a perben feltárt bizonyítékok okszerű mérlegelésével állapította meg.

A fellebbezésben sérelmezett az a megállapítás, miszerint a felperes érdekében állt az újrapótlási értékre való biztosítás - azon túl, hogy nem a tényállás megállapítása körébe tartozik -, nem iratellenes következtetés.

Az elsőfokú bíróság helyesen elsőként azt a kérdést vizsgálta, hogy mi volt a felek között 2012. január 13-án létrejött szerződés tartalma, különös tekintettel a bérleti jogviszony megszűnését illetően.

Ettől függően lehetett ugyanis állást foglalni abban a kérdésben, hogy az alperes a bérlet tárgyának megsemmisülése következtében jogszerűen tekinti-e a szerződést megszüntnek, avagy - a felperes állításának megfelelően - a szerződéskötéssel keletkezett jogviszony a felek között ettől függetlenül fennáll.

A felperes és az alperes között ugyanis a perben e szerződéses jognyilatkozataik értelmezését illetően volt vita.

A felperes a fellebbezésében arra helytállóan hivatkozott, hogy a 2012. január 13. napján kelt szerződés lényeges tartalma megállapításánál - az elsőfokú bíróság által is alkalmazott - az ekkor még hatályban volt Ptk. 207. § (1) bekezdése volt az irányadó. E szerint a szerződési nyilatkozatot vita esetén úgy kell értelmezni, ahogyan azt a másik félnek a nyilatkozó feltehető akaratára és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint értenie kellett.

Az értelmezésre szoruló nyilatkozat figyelembe vehető tartalma a nyilatkozási és az akarat elemek egybevetésével határozható meg. Kiindulási pont a szavak általánosan elfogadott jelentése, nyelvtani értelme, de mindazt a tényt, körülményt vizsgálni kell, amely a nyilatkozatot tevő szerződéskötéskori akaratát felismerhetővé teszi. Ennek során kiemelkedő jelentősége van, és nem maradhat el a felek szerződéskötést megelőző tárgyalásainak a feltárása, az ott elhangzottak értékelése.

Megalapozatlannak találta az ítéletábra azt a fellebbezési állítást, miszerint az elsőfokú bíróság a Ptk. 207. § (1) bekezdését tévesen alkalmazta, illetve, hogy ebben a körben tévesen értékelte a tanúk vallomásait.

Az ítéletábra megítélése szerint az elsőfokú bíróság a Ptk. 207. § (1) bekezdése szerinti értelmezési szempontokat szem előtt tartva, a felperes által a fellebbezésében hivatkozott megelőző szerződéseik és a bérleti szerződés megkötésekor tett nyilatkozataik tükrében is - az ítélete indokolásában részletesen ismertetett tanúvallomások alapján - jogszabálysértés nélkül állapította meg a felek között 2012. január 13-án létrejött bérleti szerződés tartalmát.

A fellebbezésben ezzel szemben felhozott érvek nem voltak alkalmasak eltérő jogi következtetés levonására.

A felperes a fellebbezésében ezzel összefüggésben valójában az elsőfokú bíróságnak a Pp. 206. § (1) bekezdése szerinti mérlegelését támadta, amely a felek által csatolt okirati bizonyítékok tartalmán és a perben kihallgatott tanúk vallomásain alapult.

Az ítéletábra azonban a jogszerű mérlegelés felülbírálatára nem találta alkalmasnak a felperes által a fellebbezése III. részében megjelölt tényekre és körülményekre való hivatkozásokat. Az ítéletábra ezekből sem láta kétséget kizáróan bizonyítottnak azt, miszerint a felek feltehető akaratára arra irányult volna, hogy kizárják a bérleti jogviszony megszűnésének lehetőségét abban az esetben is, ha a bérlet tárgya senkinek fel nem róható okból megsemmisül.

Annak a tanúvallomásnak, miszerint valójában egyik fél sem számolt azzal, hogy az alperes által a felperesnek bérbe adott aprítógép megsemmisülhet, látszólagosan ellentmond ugyan az a tény, hogy a szerződés 5. pontjában a felperes kötelezettségévé tett

vagyonbiztosítási szerződés megkötésével gondoskodtak az alperes ebből származó kára megtérüléséről.

Nem volt ugyanakkor okszerűtlen, vagy a logikai szabályokkal ellentétes az elsőfokú bíróságnak a perben kihallgatott U.P., D.I., Dr. J.L. tanúvallomásaiból levont az a következtetése, miszerint a szerződéskötést megelőző tárgyalások során a felek képviselői között még csak érintőlegesen sem került szóba az, hogy mi lesz a jogviszonyukkal a bérlet tárgyának esetleges elpusztulása esetén.

Nem mond ellent ennek az, hogy a felperes - a szerződésben vállalt kötelezettsége alapján - a perbeli gépre az ... Biztosítóval „...” típusú biztosítást kötött. Önmagában ebből ugyanis még csak arra vonható le következtetés, miszerint a biztosítási szerződés megkötésével a peres felek célja kétségtelenül az volt, hogy a perbeli aprítógép károsodásának a kockázatát a biztosító átvállalja.

A felperes a biztosítónak az „...” szerinti össz-kockázat viselését vásárolta meg, ami nem csupán a biztosított vagyontárgy totálkárossá válására, hanem - a kivételekkel - mindazokra a károkra kiterjedt, amelyeket a biztosítási események a biztosított vagyontárgyban a biztosítás hatálya alatt okoznak.

Az idézett tanúvallomásokból megállapított tényről pedig a felperes az elsőfokú eljárás során nem cáfolta, az ellenkezőjét sem az elsőfokú eljárás alatt, sem a fellebbezésében nem állította, még kevésbé bizonyította. A fellebbezésében is hivatkozott azok a tények ugyanis, hogy a szerződés fennállását a felek legalább öt évre tervezték, illetve, hogy az alperes a gépvásárláshoz felhasználandó támogatás iránti pályázatában ezzel azonos időtartamra vállalta a gép működtetését, valamint az, hogy a felperes a gépre öt éves, új értékre vonatkozó vagyonbiztosítási szerződést kötött, az elsőfokú ítélet indokolásának 2.2 pontjában kifejtettek miatt - amelyekkel az ítélet tábla teljes mértékig egyetértett, így azt kétségtelennek tartja megismételni - erre nem voltak alkalmasak.

Nem jogszabálysértő ezért az elsőfokú bíróságnak az ezekből levont az a következtetése sem, miszerint a bérlet tárgyának megsemmisülését a felek maguk is a Ptk. 430. § (2) bekezdése szerinti, a bérleti jogviszony megszűnését eredményező, objektív oknak tekintették.

Ebből pedig valóban az következik, hogy a peres felek között 2012. január 13. napján létrejött bérleti szerződés 2012. augusztus 28-án, a bérlet tárgyának megsemmisülése miatt megszűnt, ezért a hatályosságának megállapítása iránti kereseti kérelem az érdemi elbírálatósága esetén is - alaptalanként - elutasítandó volt.

II.

A felperes másodikként elbírálandó kereseti kérelme az volt, hogy a bíróság a szerződés szövegét az általa megjelölt feltétellel egészítse ki.

E kereseti kérelem elutasításának indokát az elsőfokú ítélet 8. oldalának harmadik bekezdése tartalmazza. Az elsőfokú bíróság itt fejtette ki azt, hogy a bíróság a jogalanyok szerződéskötési autonómiáját csak és kizárólag törvényben meghatározott esetekben és feltételek fennállása esetén csorbíthatja, a jelen esetben pedig a felek közötti szerződéskötést sem jogszabály, sem a felek között létrejött előszerződés nem teszi kötelezővé.

Ezt a helytálló indokolást az ítélet tábla kiegészíti azzal, hogy a felperesnek ez a kereseti kérelme a Ptk. 241. §-a alapján, a 2012. január 13. napján kötött bérleti szerződés 2012.

augusztus 28-án bekövetkezett megszűnése miatt, szerződés hiányában sem tekinthető megalapozottnak.

III.

Alapítvánnyal támadta a fellebbezésében a felperes az elsőfokú bíróság ítéletét a kártérítés iránti kereseti kérelmének elutasítása miatt is.

A felperes a kártérítési igénye jogszabályi alapjaként a Ptk. 318. § (1), valamint a 4. § (1) és 205. § (3) bekezdését is megjelölte. E (harmadik) kereseti kérelmének elbírálása ugyanakkor alapvetően az alperes kártérítési felelősségének a Ptk. 339. § (1) bekezdése, és az az alapján kialakult bírói gyakorlat szerinti vizsgálatát tette szükségessé.

A keresetében maga a felperes állította azt, hogy a perbeli aprítógép totálkárárt eredményező tűz keletkezésének oka vis maior volt, és a fellebbezésében sem tette vitássá az elsőfokú ítéletnek azt a megállapítását, miszerint az aprítógép a peres felek egyikének sem felróható okból semmisült meg.

Ilyen tényállás alapján pedig az ítélőtábla a felperes ezzel kapcsolatos fellebbezési érvelésével szemben az elsőfokú bíróságnak azt az álláspontját osztotta, amely szerint az alperes jogszerűen tekintette a szerződést a bérlet tárgyának megsemmisülése miatt 2012. augusztus 28. napjával megszűntnek. A Ptk. 430. § (3) bekezdése szerint, az azt eredményező törvényes ok senkinek fel nem róható bekövetkezése folytán a bérleti szerződés megszűnése miatt keletkezett kár megtérítése iránti igény (jogellenesség hiányában) az alperessel szemben a Ptk. 318. § (1) bekezdése alapján alappal nem támasztható.

És miután a megszűnt szerződés alapján az alperesnek pótlási kötelezettsége nem volt, ezért nem volt köteles helyreállítani az új gép megvásárlását követően a felperessel a megszűnt jogviszonyt sem. Így a felperes által hivatkozott okokból az alperes terhére valóban nem volt megállapítható a Ptk. 4. §-ában és 205. § (3) bekezdésében írt kötelezettség megszegése.

Nem fogadta el az ítélőtábla ebben a körben a felperesnek azt a fellebbezési érvelését, miszerint az elsőfokú bíróságnak itt is figyelembe kellett volna vennie azt, hogy a peres felek szoros gazdasági együttműködésük keretében, más szerződésükkel összefüggésben kötötték meg a perbeli bérleti szerződést.

A perben beszerezett adatokból - így U.P. tanúvallomásából is - az valóban megállapítható, hogy a peres felek között 2013. évet megelőzően évenként a bérprításra, és a gépbérletre két külön, de üzletileg szorosan összetartozó, és egy időpontban aláírt szerződés megkötésére került sor.

A tanúvallomásában U.P. tanú ugyanakkor azt is előadta, hogy az alperes 2013. évre vonatkozóan már nem kötött a felperessel ilyen szerződést.

Az irányadó kiegészített tényállás szerint az alperes a 2013. február 8-án kelt levelében a felperes kártérítés fizetésére és az elpusztult aprítógép pótlására (és ezáltal lényegében új bérleti szerződés megkötésére) vonatkozó felhívása elutasításának indokaként azt is közölte a felperessel, hogy „10 milliós nagyságrendű tartozása áll fenn”. Ezt a felperes az alpereshez a pert megelőzően intézett nyilatkozataiban nem vitatta és nem cáfolta meg az elsőfokú eljárásban, az alperes ilyen védekezésére pedig azt a nyilatkozatot tette, hogy a

felek közötti elszámolás (amelyre az alperes utalt) egyrészt nem a per tárgya, másrészt nem pontos (a 9. sorszámú előkészítő irat 1. oldal).

Ilyen körülmények között az alperes terhére az együttműködési kötelezettség megszegése, az elsőfokú bíróság által kifejtett indokokon túlmenően - amelyekkel az ítélet tábla egyetértett - a perbeli gépbérleti szerződéssel összefüggésben kötött más szerződés teljesítése érdekében, a Ptk. 277. § (4) bekezdése alapján sem lenne megállapítható.

A Ptk. 318. § (1) bekezdésének utalása szerint, valamint a Ptk. 4.§-ában alapelveként a 205. § (4) bekezdésében pedig konkrétan megfogalmazott kötelezettség megszegése esetén irányadó Ptk. 339. § (1) bekezdésében írt bármelyik feltétel hiányában kártérítési felelősség megállapítására nincs lehetőség.

Az elsőfokú ítélet megalapozottságának vizsgálata szempontjából ennél fogva nem volt jelentősége a felperes e körben kifejtett, az ok-okozati összefüggés hiányát és a nyereségkiesés kárként való el nem ismerését sérelmező fellebbezési érveléseinek, ezért azokkal az ítélet tábla a továbbiakban nem foglalkozott. Jogellenesség hiányában ugyanis, a Ptk. 318.§-ára, valamint a Ptk. 4. §-ára és a 205. § (4) bekezdésére alapított kereset is minden további vizsgálat nélkül elutasítandó volt.

Megalapozatlan a felperes fellebbezése a Ptk. 6. §-ában foglaltakra alapított kártérítési keresetét elutasító ítéleti rendelkezést támadó részében is.

Az ítélet tábla maradéktalanul egyetértett az elsőfokú bíróság által az ítéletében ezzel összefüggésben kifejtett jogi indokokkal, amelyek megismétlése szükségtelen, ezért az ítélet tábla csak a fellebbezés ide vágó hivatkozásaira figyelemmel emeli ki, és teszi hozzá a következőket.

A Ptk. 6. §-ában foglalt jogintézmény, (az ún. „utaló magatartás", vagy „biztatási kár") szubszidiárius és kivételes jellegű. Szubszidiárius azért, mert csak akkor lehet alkalmazni, ha a felek között nincs szerződéses jogviszony. Ezen túlmenően kivételes jellegű is, mert alkalmazására csak a megszorító jellegű törvényi előfeltételek fennállása esetén kerülhet sor.

A jelen ügyben a felperes az általa a megsemmisült aprítógéptől kisebb kapacitású gép bérletét jelölte meg olyan magatartásként, amire az alperes megtévesztő magatartása indította, és amelyből önhibáján kívül kár érte. A felperes gépbérletére értelemszerűen már a felek közötti bérleti szerződésnek - a tárgyát jelentő aprítógép megsemmisülése miatti - megszűnése után került sor.

A szerződéses jogviszony így nem volt akadálya annak, hogy a felperes a Ptk. 6. §-a alapján kártérítési igénnyel lépjen fel.

A Ptk. ezen §-ának alkalmazása azonban kivételes jellegű azért is, mert főszabály szerint a jogalanyok elsősorban maguk viselik a magatartásuk kockázatát, és a következmények áthárítására csak kivételesen kerülhet sor.

A felperes fellebbezési érvelésével ellentétben a jelen per során felmerült bizonyítékok alapján az ítélet tábla meggyőződése szerint sem állapítható meg, hogy az alperes részéről olyan konkrét, szándékos magatartás valósult volna meg, amely a Ptk. 6. §-ának alkalmazását lehetővé tenné. Az alperesnek a fellebbezésben hivatkozott „hallgatásáról", illetve „terelés"-ként azonosított utaló magatartásáról az elsőfokú bíróság helytálló indokkal állapította meg azt, hogy azok nem minősülnek a Ptk. 6. §-ában szerinti felelősséget megalapozónak.

Nem voltak alkalmasak eltérő jogi következtetés levonására a felperesnek a peres felek közös üzleti céljára, az annak megvalósítása érdekében kialakított együttműködésére hivatkozó, ezzel kapcsolatos fellebbezési okfejtései sem.

Az EBH 2003.936. számú eseti döntésben megjelenő bírói gyakorlat szerint a rendes üzleti kockázattal együtt járó hátrány főszabályként nem hárítható át a másik félre a Ptk. 6. §-a alapján. Ebbe a körbe tartoznak a szerződéskötés előmozdításának költségei, az üzleti cél megvalósítása érdekében eszközölt befektetések, amelyeket a fél saját kockázatvállalása körében maga tartozik viselni. Egy közös üzleti vállalkozás érdekében ugyanis mindegyik félnek kell olyan lépéseket tenni, amelyeknek költségkihatása van.

Az elsőfokú bíróságnak pedig az a megállapítása, miszerint a felperes tisztában volt azzal, hogy a bérleti szerződés megszűnt - azon túlmenően, hogy nem a tényállás megállapítása körébe tartozik -, nem iratellenes.

IV.

Alaptalanul támadta a felperes a fellebbezésében az elsőfokú bíróság ítéletét arra hivatkozva is, hogy eljárási és anyagi jogszabálysértéssel utasította el a jogalap nélküli gazdagodás visszatérítése iránti kereseti kérelmét is.

Tartalma szerint eljárási szabálysértésre - a Pp. 221. § (1) bekezdése szerinti indokolási kötelezettség megsértésére - való, de iratellenes hivatkozás volt a felperesnek az a fellebbezési állítása, amely szerint az elsőfokú bíróság nem értékelte azt az érvelését, miszerint az alperes sem jogszabály, sem szerződés alapján nem jogosult magasabb biztosítási összegre, mint a leégett gép kárkori értéke. Az elsőfokú ítélet indokolása ugyanis a 11. oldalon és a 12. oldalon első és második bekezdésben tartalmazza azt az okfejtést, hogy az elsőfokú bíróság mi alapján tette azt a megállapítását, miszerint az alperes a bérleti szerződésben elfoglalt pozíciójánál fogva, a biztosítási szerződés alapján jutott a biztosítási összeghez, illetve azt, hogy a felperes közvetlen biztosítási érdek hiányában a biztosítási összegből nem részesülhet.

Ebből pedig kétségtelenül megállapítható, hogy az elsőfokú bíróság értékelte, de nem fogadta el a felperes ezzel ellentétes érvelését.

Az ítélet tábla a felperes fellebbezési állításával ellentétben nem találta iratellenesnek azt az ítéleti megállapítást, hogy a biztosítási szerződés a felperes bérleti szerződésen alapuló kárveszélyre vonatkozó kötelezettségének a biztosítására szolgált, valamint azt, hogy mindkét fél viselte a tűzkárból eredő hátrányokat. Ezeket a jogi következtetéseket ugyanis az elsőfokú bíróság a felterjesztett iratok között 1/F/2. sorszámon csatolt „Bérleti szerződés” 5. és 6. pontjában írtakból és a 23/F/3-4. sorszámon található biztosítási szerződésekből vonta le.

Az ítélet tábla a felperes Ptk. 361. § (1) bekezdése alapján előterjesztett kereseti kérelmét elutasító érdemi döntéssel és annak az elsőfokú bíróság által az ítéletében kifejtett indokaival pedig teljes mértékig egyetértett, azokat megismételni nem kívánja, a fellebbezés hivatkozásaival szemben csak utal az ott kifejtettekre. Csupán a fellebbezésben felhozottak miatt tartja szükségesnek az alábbiak kiemelését.

A Ptk. 361. §-ának (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy aki másnak a rovására jogalap nélkül gazdagodik, köteles az előnyt visszatéríteni. A törvény idézett rendelkezése egy olyan másodlagos szabály, amelynek alkalmazására csak akkor kerülhet sor, ha a jogvita a felek jogviszonyára irányadó speciális előírások alapján nem bírálható el. Más szóval a jogilag indokolatlan vagyoneltolás megszüntetését szolgálja abban az esetben, ha a követelésnek más jogcíme nincsen.

A perbeli esetben azonban a felek egymással szerződéses kapcsolatban álltak. A felperes a követelését az alperessel kötött érvényes szerződésre alapította. A 2012. január 13-án kötött szerződéssel létrejött jogviszonyuk megszűnése esetére, a szerződés alapján egymásnak nyújtott, ellenszolgáltatás nélkül maradt szolgáltatások jogi sorsára irányadó rendelkezések - szerződési kikötés hiányában - a Ptk.-nak a szerződés megszűnése esetén alkalmazandó, a 319. §-ban írt általános, valamint a bérlet megszűnését szabályozó 430-433. §-ának speciális szabályaiban találhatók.

Ezért arra a jogalap nélküli gazdagodás szabályai nem alkalmazhatók.

A felperes azonban a perben ilyen igényt nem terjesztett elő. Az alperesnek arra a védekezésére, amely szerint túlbiztosítás következtében, a Ptk. 361. § (1) bekezdése szerint helyesnek vélt jogcímen támasztott követeléssel a felperes azért nem léphet fel vele szemben, mert egyrészt a biztosító nem új értéken fizetett, másrészt azért mert a felperesnek a káresemény időpontjában és azóta eltelt időben 10 milliós nagyságrendű tartozása állt fenn az alperes felé (2.G. .../2013/6/A/2. számú irat 3. oldal), a felperes a 9. sorszámu előkészítő iratában kifejezetten úgy nyilatkozott, hogy „Alperes többször utal a felek közötti elszámolásra ez nem a per tárgya.”

Ilyen felperesi nyilatkozat alapján az elsőfokú bíróság - a Pp. 3. § (2) bekezdése és 215. §-a alapján - a peres felek megszünt bérleti szerződése alapján keletkezett követeléseik kölcsönös elszámolásával nem foglalkozhatott, érdemi döntése erre nem terjedhetett ki, így az ítéletábra is figyelmen kívül hagyta az ezzel kapcsolatos fellebbezési és az alperes kiegészítő fellebbezési ellenkérelmében tett állításokat és a hivatkozott bírósági határozatokat.

Nincs lehetőség ugyanakkor arra, hogy a szerződésben meghatározott, vagy a szerződés alapján az egyik fél által a másik fél teljesítéseként harmadik személy által nyújtott szolgáltatások összegét a bíróság a jogalap nélküli gazdagodás szabályainak alkalmazásával módosítsa.

Helytállóan utasította el tehát az elsőfokú bíróság a felperes jogalap nélküli gazdagodás címén támasztott kereseti kérelmét is, amelynek az elsőfokú ítéletben közölt indokait az ítéletábra az irányadó tényállás alapján kiegészíti azzal, hogy a jelen esetben a Ptk. 361. § (1) bekezdésében írt tényállás megvalósulása azért sem állapítható meg, mert, ha az általa felvett biztosítási összeg egy részével az alperes gazdagodása megállapítható is lenne, az nem felperes rovására következett be.

Így ebből az okból sem állapítható meg olyan jogi tény, amely a peres felek között egy olyan szerződésen kívüli kötelmet hozott létre, amely alapján a felperesnek joga, az alperesnek kötelezettsége keletkezett a vagyoni előny visszatérítésére.

Mindezek alapján az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét - indokolásának a fellebbezés folytán szükséges fentiek szerinti módosításával és kiegészítésével - a Pp. 253. § (2) bekezdése szerint helybenhagyta.

A felperes fellebbezése nem vezetett eredményre, ezért a Pp. 239. §-a szerint alkalmazandó Pp. 78. § (1) bekezdése alapján a másodfokú eljárással összefüggésben ügyvédi díjból eredően felmerült saját költségeit magának kell viselnie, és köteles megtéríteni az alperesnek az ügyvédi díjból keletkezett másodfokú perköltségét. Ennek összegét az ítéltábla - a Pp. 25. § (1) bekezdése szerint megállapított - 34 500 000 Ft fellebbezési pertárgyérték alapul vételével, „A bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről” szóló 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § (2) b) pontja, (5) bekezdése és 4/A.§ (1) bekezdése szerint, de - a kifejtett jogász tevékenység figyelembevételével - a (6) bekezdés alkalmazásával, 200 000 Ft + 27 % áfa -, azaz 254 000 Ft-ban állapította meg, a Pp. 217. § (1) bekezdése szerinti teljesítési határidővel.

A felperesnek - az illetékfeljegyzési joga folytán le nem rótt, a másodfokú pertárgyérték alapján „Az illetékekről” szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 46. § (1) bekezdése szerint - 2 500 000 Ft összegű fellebbezési eljárás megfizetésére kötelezése a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdésére figyelemmel a 15. § (1) és (3) bekezdésén alapul.

Debrecen, 2015. november hó 10. napján

Dr. Madarász Anna sk a tanács elnöke, Dr. Riczu András sk előadó bíró, Dr. Görög Attila sk bíró